

Streszczenie pracy doktorskiej

Autor pracy doktorskiej: mgr inż. Anna Janicka

Tytuł rozprawy: Produkcja rolnicza w województwie krakowskim w pierwszych latach po II wojnie światowej (1945-1949)

Promotor pracy doktorskiej: dr hab. Mirosław Kłusek

Data przygotowania streszczenia: 26.05.2017 r.

Przedmiotem badań rozprawy doktorskiej są ekonomiczne i społeczno-polityczne zmiany produkcji rolniczej w województwie krakowskim w latach 1945-1949. Przedstawiając warunki panujące na wsi i w rolnictwie, starano się odpowiedzieć na pytania, jak rozwijała się produkcja rolnicza i z jakimi trudnościami musiała się zmierzyć w powojennej rzeczywistości. Nowe realia po II wojnie światowej wymusiły określenie nowego kształtu i nowych zadań stojących przed gospodarką rolną. W obliczu wielu zniszczeń, a zarazem szybko przeprowadzanych nowatorskich zmian krajowej struktury gospodarczej, miała miejsce normalizacja stosunków gospodarczych, w szczególności przekształcenie gospodarki z wojennej na pokojową.

Celem głównym dysertacji jest zobrazowanie sytuacji rolniczej w województwie krakowskim w pierwszych latach po zakończeniu II wojny światowej. Jego realizację umożliwi omówienie następujących zagadnień: położenia administracyjno-gospodarczego województwa krakowskiego; konsekwencji II wojny światowej w odniesieniu do rolnictwa; problemów rolnictwa, jakie napotkało na swej drodze do odbudowy; roli i miejsca kredytowania rolnictwa przez Państwowy Bank Rolny i pozostałe instytucje kredytu rolnego; głównych celów finansowania rolnictwa; przeszkód i trudności w kredytowaniu rolnictwa.

Niniejsza praca jest w swoim założeniu interdyscyplinarna, łącząca wiedzę historyczną, ekonomiczną, rolniczą, socjologiczną i prawną. Wymaga analizy archiwalnych materiałów źródłowych. W przedstawionym ujęciu rozprawa ma charakter historyczny oraz ekonomiczny, uwzględnia bowiem warunki rozwoju rolnictwa, jako jednego z działów gospodarki. Natomiast ze względu na badany okres czasu oraz historyczne zaprezentowanie rozwoju rolnictwa w gospodarce Polski Ludowej, należy ją zaliczyć do dziedziny historii gospodarczej.

Rolnictwo polskie, podobnie jak i cała gospodarka, odniosło podczas działań wojennych i okupacji poważne straty. Wiele gospodarstw spłonęło, a ziemia leżała odłogiem. Brakowało inwentarza żywego i siły pociągowej (żywej i mechanicznej). Mordowanie przez okupanta ludzi wykształconych oraz brak szkolnictwa pozbawiło kraj fachowców i obniżyło wydajność pracy. Straty w zwierzętach spowodowały wieloletnie wyjałowienie ziemi i spadek plonów. Wycięty został także dziesięcioletni przyrost drzewa. Uszkodzono wiele maszyn i narzędzi rolniczych oraz urządzeń przemysłowych. Uwzględniając stopień zniszczeń i złożoność sytuacji politycznej oraz gospodarczej należy przyznać, że przed rolnictwem stały zadania dużo trudniejsze niż przed innymi gałęziami gospodarki.

Województwo krakowskie musiało zmierzyć się z odbudową gospodarstw zarówno w dziedzinie produkcji roślinnej, jak i zwierzęcej. Problemem dla tutejszego rolnictwa była dominacja gospodarstw karłowatych i ich rozproszenie, przeludnienie, niedostatek nawozów organicznych i mineralnych oraz brak pasz i siły pociągowej. Ponadto rolnicy obciążeni byli podatkiem gruntowym oraz obowiązkowymi świadczeniami rzeczowymi, którym często nie mogli sprostać. Również w przemyśle rolnym pojawiły się problemy – brak kapitału, surowców, wykwalifikowanej kadry, części niezbędnych do naprawy zniszczonych urządzeń, trudności w dostawach węgla.

Najważniejszym zagadnieniem decydującym o losach narodu było szybkie zwiększenie produkcji żywności. Priorytetowym zadaniem stojącym przed polską gospodarką było podniesienie stopy życiowej ludności. Władzom komunistycznym zależało, aby w ostatnim roku trzyletniego Planu Odbudowy Gospodarczej spożycie dóbr konsumpcyjnych przekroczyło poziom przedwojenny.

Szansą na zwiększenie produkcji rolniczej były inwestycje. Jednak zubożali rolnicy nie dysponowali takimi środkami finansowymi, aby móc je zrealizować. Wobec tego zapotrzebowanie na kapitał w rolnictwie było ogromne i często przewyższało możliwości instytucji kredytowych. W pierwszych latach po II wojnie światowej kredytowanie rolnictwa było prawie całkowicie sterowane przez Państwowy Bank Rolny, a jego oddziały odegrały decydującą rolę w rozprowadzaniu pożyczek na terenie swojej działalności.

Realizacji obranych w pracy celów służyć miały jakościowe oraz ilościowe metody badawcze. Podjęto również próbę powiązania analizy teoretycznej z badaniami empirycznymi. W rozprawie wykorzystano kilka metod badawczych, mających charakter przyczynowo-skutkowy oraz logiczno-dedukcyjny. Gospodarkę rolną województwa krakowskiego porównano w układzie czasowym i przestrzennym, prezentując wybrane zagadnienia na tle kraju. Obok głównej metody wnioskowania historycznego wykorzystano również metodę porównawczą oraz metodę statystyczną – opis statystyczny i wnioskowanie statystyczne (przedstawiono dane w postaci tabel, z których część stanowią własne zestawienia statystyczne, opracowane w oparciu o materiały źródłowe i statystyczne).

Położenie rolnictwa w omawianym okresie było niezwykle ciężkie. Niestabilna sytuacja polityczna nie ułatwiała tworzenia atmosfery zaufania i pewności, która to była fundamentem odradzania się życia gospodarczego. Z drugiej jednak strony brak równowagi gospodarczej zakłócał normalny tok przebiegu życia gospodarczego i hamował jego odrodzenie się po wojnie.

Anna Janicka